STICUSA
KNIPSELKRANT 48

BEURS- EN NIEUWSBERICH — Dinsdag 21 augustus 1984

DICHTER/SCHRIJVER/LINGUIST

Luis Daal ontvangt Premio Pierre Lauffer

WILLEMSTAD - Momenteel bevindt zich op ons eiland de bekende Curaçaose dichter/schrijver, de heer Luis Henrique Daal. De reden waarom deze pionier van de Nederlands Antilliaanse dichtkunst zijn tijdelijk verblijf houdt op ons eiland, is om morgen, 22 augustus 1984, de "Premio Bienal Pierre Lauffer" in ontvangst te mogen nemen.

In 1981 werd de Stichting Pierre Lauffer opgericht. Deze Stichting had ten doel "eerbetoon aan de nagedachtenis van de dichter/schrijver Pierre Lauffer" in de ruimste zin des woords. Dit geschiedt door:
- het 'inventariseren', uitgeven en weder uitgeven van zijn literaire oeuvres;
- het schrijven of het laten schrijven van zijn biografie;
- het uitreiken van de prijs, "Premio Bienal Pierre Lauffer" voor zijn verdiensten op Papiamentstalig gebied, door aan de winnaar de zogeheten 'zilveren spade' (chapi di plata) op de geboortedag van Pierre Lauffer (22 augustus) uit te reiken.

In 1982 werd de "premio Bienal Pierre Lauffer" voor het eerst toegekend aan de heer Dr. Antoine J. Maduro. Dit jaar wordt de prijs uitgereikt aan de heer Luis H. Daal.

De "Premio Bienal Pierre Lauffer" wordt gesymboliseerd door de 'chapi di plata' (zilveren spade; van het Papiamentse woord 'chapi': een houweelachtige spade waarvan het blad loodrecht op de houten steel zit) die genoemd wordt in het naamloze gedicht dat Pierre Lauffer publiceerde in zijn werk "Lagrima i Sonrisa" (Traan en Glimlach).

Luis Henrique Daal, winnaar van de "premio Bienal Pierre Lauffer" werd door de 'jury' genoemd: de onvermoeide strijder voor de erkenning en de verheffing van de Papiamentse taal. Gedurende zijn loopbaan als journalist, dichter, schrijver en linguist, heeft hij die strijd bewust, openlijk en met veel overtuigingskracht gevoerd. Werken die van zijn hand kwamen: de dichtbundels "Kosecha di Maloa (1963), "Ku Awa na Wowo" (1971) en "Sinfonia di Speransa" (1973).

De heer Luis Daal die op Curaçao in 1919 geboren is, houdt zich op het ogenblik niet alleen bezig met de dichtkunst; vooral de Papiamentse taal vraagt voortdurend zijn aandacht. Hiervan getuigen zijn vele publikaties en konferenties die hij bijgewoond heeft. Op het ogenblik is hij als een soort 'kultureel attache' verbonden aan de Sektie Kulturele Zaken van het Kabinet van de Gevolmachtigde Minister in Den Haag.

Gedurende zijn tijdelijk verblijf op ons eiland, waar hij morgen de hem toegekende prijs in ontvangst neemt, zal de heer Luis Daal een aantal lezingen houden met als onderwerpen: de Papiamentse taal, Pierre Lauffer en zijn eigen literaire oeuvres. De eerste van zijn lezingen vindt plaats om 20:00 uur in de Aula van de Universiteit van de Nederlandse Antillen op donderdag 23 augustus a.s. Op 27 augustus zal hij een lezing houden in het gebouw van SKK in Emmastad. (Onder auspicien van Sentro Kultural Korsou). Op 29 augustus houdt hij een lezing voor alle personen die werkzaam zijn op het gebied van het Papiamentstalig Onderwijs. Entree is gratis en alle belangstellenden zijn natuurlijk van harte welkom.

LUIS H. DAAL

De Beurs
Woensdag 22 augustus 1984

INGEZONDEN

CHAPI DI PLATA

Antillianen hebben twee eigenschappen die tegenstrijdig zijn en toch naast elkaar voorkomen. Van de ene kant zijn wij erg moeilijk voor elkaar en is het

Z.O.Z.

Vervolg ingezonden

bijna nooit goed genoeg. Van de andere kant bestaat de dooddoener "di nos e ta", die als vlag geldt voor een slechte lading. De waarde van een onderscheiding is omgekeerd evenredig aan het gemak waarmee het wordt toegekend. Van belang is ook wie het voorstel doet tot bekroning. Ik heb vroeger eens geschreven dat de eilandelijke overheid moest overwegen het volgend jaar een bepaalde prijs toe te kennen aan degene die het juryrapport geschreven had voor zijn vindingrijkheid. Koninklijke onderscheidingen hangen vandaag de dag af van de koalitie, die op dat moment in het Fort Amsterdam de ministeriele stoelen warm houdt.

Wanneer men de "chapi di plata" beziet dan is dit geheel iets anders. Pierre Laufer, de naamgever van de prijs, wars van alle oneigenlijkheid en poeha, geloofde in zelfwerkzaamheid en vooral inspanning. Mester puli zei hij altijd. Net als Cola Debrot vond hij dat je hetgeen je geschreven had kritisch moest bekijken en er aan blijven schaven totdat het zo goed mogelijk werd. "The quest for excellence" dus. Alleen het beste is goed genoeg. Zo, is ook Luis Daal in alles wat hij doet.

Als Pierre nog leefde en hij mocht een keuze doen uit de dichters en schrijvers van het papiaments voor een onderscheiding dan zou hij het eerste aan Luis Daal denken. De keuze is daarom zo goed omdat het niet iemand betreft die zichzelve zoekt. Luis komt niet iedere dag in de picture. Waarschijnlijk zullen er zelfs jongeren zijn die zich afvragen: "Wie is dat eigenlijk?"

Daal heeft zeer veel werk verricht waar niemand ooit iets over hoort. Luis schreef "Words are only words." Luis Daal heeft op vele gebieden pioniersarbeid gedaan. Zijn vele vrienden zullen zich verheugen om deze onderscheiding. Het is goed dat wij deze zaken naar voren brengen. Niet om een soort societé d'admiration mutuelle op te bouwen maar om te benadrukken dat iedereen zich zoveel mogelijk moet inspannen. Nu wij de goede kwaliteiten van Daal duidelijk in het middelpunt van de belangstelling hebben gebracht zou het goed zijn dat velen vooral jongeren zich bedenken om ook hun leven inhoud te geven door meer en beter werk te leveren.

Het zou zin hebben dat er nu ook meer aandacht zou worden besteed aan het werk van deze dichter, schrijver, journalist en eveneens aan het werk van andere schrijvers van het papiamentse woord. No pasobra papiamento ta bai skol maar omdat wij voor het papiamentu in ons hart een universiteit hebben. Ik geloof dat ik mij tot tolk maak van zeer velen als ik heel eenvoudig zeg Luis pabien. Ta'bo so por!

SIEGFRIED W. RIGAUD.

Amigoe DINSDAG 21 AUGUSTUS 1984

NOTISIA

Fundashon Pierre Lauffer

en koperashon ku

Universidat Nashonal di Antía

ta invitá interesadonan i públiko en general pa asistí na un konferensha ku señor:

LUIS DAAL lo tene:

"E otro banda di un soño"

E konferensha aki lo trata riba Otrobanda di ayera i di awe.

Fecha : **23 di ougustus.**
Ora : **8.30 di anochi.**
Lugá : **Aula di Universidat.**
Entrada : **Liber.**

Tur hende ta bon biní.

Bij uitreiking Chapi di Plata

Verraste Luis Daal zal niet verrassen

LUIS H. DAAL ontvangt vandaag de door de Pierre Lauffer stichting ingestelde Papiamentu-prijs Chapi de Plata. De heer Daal zal de komende dagen ook nog enkele lezingen houden over onderwerpen die van doen hebben met het Papiamentu. Voor de Amigoe had correspondent/medewerker B.Jos de Roo al een gesprek met de heer Daal. Het resultaat van dat diepgaand interview wordt vrijdag gepubliceerd in de weekend-bijlage Ñapa. Hier volgt alvast een voorproefje van datgene wat er vrijdag geboden zal worden.

"Een volkomen verrassing" noemt Luis Daal de toekenning van de Chapi di Plata. "Ik ben erg blij met de prijs, omdat ik hierdoor weer op een bijzondere wijze met Pierre Lauffer verbonden wordt en omdat ik niet vergeten ben door mijn eigen mensen, hoewel ik ver van mijn eiland af zit". Vaak had Daal in Spanje en Nederland het gevoel dat hij voor Curaçao "achter Gods rug zat".

Zal Daal bij de prijsuitreiking net zo verrassen als Antoine Maduro, die bij de toekenning van een prijs voor de bevordering van het Papiamentu een redevoering hield waarin hij pleitte voor het Nederlands op de scholen?

Daal: "Ik ga zeker niemand verrassen, omdat men weet dat mijn liefde voor het Papiamentu niet betekent dat ik me tegen andere talen afzet. Wij moeten nooit de fout maken, die Indonesië gemaakt heeft, door zondermeer het Nederlands overboord te gooien als een soort blijk van onafhankelijkheid. Dat is onzin. Ook als we onafhankelijk zijn van Nederland, moeten we het Nederlands als taal verder gebrui[ke]n. Ik ben er ook voor om de talen om ons heen, het Engels en het Spaans, die plaats te geven in onze gemeenschap die zij verdienen. Het is erg dom om, als je voor het Papiamentu bent, alle andere talen weg te vagen.

LUIS H. DAAL

Dat zie je met de vlaggengeschiedenis van Curaçao. Over de vlag is ontzettend veel materiaal, maar uitsluitend in het Papiamentu. Hoe kan men nou mensen in Nederland, de engelstalige eilanden, Venezuela, Colombia en Puerto Rico duidelijk maken wat die vlag is en wat ze voor ons betekent? Men moet beseffen dat men dit materiaal ook beschikbaar moet hebben in die talen".

Daal heeft zijn hele leven al willen duidelijk maken dat het Papiamentu een even goede en even rijke taal is als elke andere moderne taal. "Ik ben bezig met een boek waarin ik vertalingen geef van Dante, Thagore en een heleboel anderen. Ik wil bewijzen dat de schoonheid van hun proza en poëzie ook terug te vinden is in het Papiamentu. Het werk zal heten: "Stèm di otro hende den mi boka" (vert: de stem van anderen in mijn mond).

Als dichter wil Daal de schoonheid weergeven die de Oer-ziel geschapen heeft. Ook het Papiamentu heeft de schoonheid van de Oer-ziel, zegt Daal. "Het zal ons werk zijn om de schoonheid die er in het Papiamentu is, eruit te halen. Die schoonheid zit niet in het onoordeelkundig gebruik van allerlei vreemde woorden. Wij kunnen teruggrijpen op onze eigen woordenschat. Het Papiamentu is een mengtaal die het gebracht heeft tot cultuurtaal, wat niet het geval is met ontzettend veel creoolse talen. Woorden die we in de loop der tijd hebben overgenomen, hebben wij aangepast. We hoeven niet slaafs allerlei nieuwe uitdrukkingen uit andere talen over te nemen. Ik heb uit kranten gemerkt dat dat wel gebeurt. Nu het nog mogelijk is, moeten wij een klein beetje aan taalzuiverheid doen, zonder dat we ons oog sluiten voor ontwikkelingen om ons heen en zonder ons blind te staren op het Papiamentu als enige taal op de wereld die voor ons mogelijk is. Dat moeten wij niet doen".

WILLEMSTAD— Onder grote belangstelling werd gisteravond de 'Bienal Pierre Lauffer' prijs overhandigd aan de bekende dichter en schrijver Luis Henrique Daal. De prijs, bestaande uit een certificaat en de 'Chapi di plata', wordt iedere twee jaar overhandigd aan een persoon die veel heeft gedaan aan de bevordering van het papiamentu. Het initiatief komt van de Stichting Pierre Lauffer die opgericht is in 1981, toen Lauffer overleed.

Het was op de geboortedag van Pierre Lauffer dat gisteravond de zilvere 'chapi' overhandi d werd. Mevrouw May Henriquez, voorzitster van de stichting Pierre Lauffer, overhandigde de prijs aan Luis Daal. De voorzitster zei van mening te zijn dat Luis Daal dit eerbetoon zeer zeker verdiend heeft, gezien zijn onvermoeibare strijd door de jaren heen voor erkenning en bevordering van het papiamentu. De prijs werd voor het eerst in 1982 overhandigd aan Dr. Antoine J. Maduro.

Luis Daal zei zeer bli en ontroerd te zijn met de prijs. Het betekent voor hem meer verantwoordelijkheid om door te gaan met zijn werk. Hij droeg een aantal gedichten voor: enkele van Pierre Lauffer en enkele die Luis Daal zelf geschreven heeft.
In de Napa van vrijdag wordt er verder ing aan op de overhandiging van de Bienal Pierre Lauffer prijs.

zelfde foto op pag 1v. Beurs 23-8-84

BEURS- EN NIEUWSBERICHTEN
Donderdag 23 augustus 1984

CHAPI DI PLATA UITGEREIKT

LUIS DAAL: VOORTREFFELIJKE KEUS

WILLEMSTAD - Gistermiddag vond in Landhuis Bloemhof de uitreiking plaats van de chapi di plata aan de heer Luis Daal. Bloemhof kan men gevoeglijk een paleis van de kunst noemen, een museum in het klein.

Max en May Henriquez hebben bewust dit huis altijd beschikbaar gesteld voor alles wat met kunst te maken heeft. Max die aan de Sorbonne studeerde en May die bij Osip Zadkine in Parijs zich het metier van de beeldhouder meester maakte, weten dat kunst universeel is. Toch hebben zij in de eerste plaats het eigene van Curaçao willen bevorderen.

Het was gisteren goed toeven in het huis op Zuikertuintje. Mevrouw Lucille Berry Haseth, voorzitster van de jury die Luis Daal had voorgedragen voor de chapi di plata, opende de avond met enige goed gekozen woorden. Daarna overhandigde May Henriquez-Alvares Correa, als voorzitster van de Stichting Pierre Lauffer deze onderscheiding aan de heer Luis Daal. De aanwezigen vertolkten hun genoegen door een groot en uitgebreid applaus.

Lucille droeg het gedicht voor waarin Pierre had gevraagd om de chapi als symbool te gebruiken om in figuratieve zin de grond te bewerken. De keuze van de dichter, schrijver, journalist en linguist Luis Daal is een voortreffelijke. In zijn dankwoord zei Luis dat het bij hem grote emotie teweeg brengt omdat hij gelooft dat vriendschap het mooiste is in het leven van de mens. Hij had Pierre gezien als een

zie verder p. 5

Verve 1
Voortreffelijke keus

broer en zij waren als Pei ku Jei door het leven gegaan. Luis en Pierre hebben veel over het papiaments en over de dichtkunst gesproken.

Luis Daal, de eenvoud zelve, zei dat hij bereid blijft het papiaments te propageren en zich in te zetten voor de ontwikkeling van onze taal. In dit gezelschap van mensen die de culturele zelfwerkzaamheid in hoge mate hebben bevorderd kwam dit over als een plechtige belofte.

Ofschoon vandaag de dag veel gesproken wordt over het papiaments en haar gebruik, maken veel mensen zich zorgen dat na Frank Martinus Arrion, Diana Lebacs en Sonia Garmers geen jongeren meer naar voren kwamen. Miep Diekman heeft eens gezegd dat het erg onlogisch zou zijn als er geen jongeren zijn die kunnen dichten en schrijven, zowel in het papiaments als in het Nederlands. Zij vermoedt dat de schrijvers en dichters er wel zijn maar wij hen niet kennen.

De dragers van onze kultuur zijn aan het vergrijzen. Het is nodig dat er op dit gebied een generashon de relieve komt. Er bestaat echter één gevaar en dat is dat wanneer de overheid zich teveel met kultuur gaat bemoeien dit het individuele werk zal terugdrukken. Kunst is een zaak van individuele personen. Kreativiteit past niet in een "straight-jacket" van ambtelijk denken. Het zou goed zijn als hier aandacht aan zou worden besteed. Van overheidswege moet men de kreativiteit bevorderen en haar niet doordrukken.

De Minister van Cultuur Jacques Veeris, de gedeputeerde voor Cultuur Willie Franco en de Gezaghebber van Curaçao waren gisteren aanwezig in landhuis Bloemhof. De jury bestond verder uit de bibliothecaresse mej. Moo en de taalkundigen Sidney Joubert, Rudy Lourens en Silvio Jones.

AMIGOE 24/8-84

Luis Daal: Otrobanda moet worden gered

WILLEMSTAD— Otrobanda moet gered worden. Het is van groot belang voor het hele eiland, zowel voor de economie als de historische waarde, dat dit stads- deel zo spoedig mogelijk weer in ere wordt gesteld. De bouw van de Koning Juliana (nieuwe) brug heeft grote schade aangericht in Otrobanda.

Dit is de mening van Luis Daal, de alombekende dichter en schrijver die momenteel op Curaçao verblijft in verband met de aan hem overhandigde tweejaarlijkse Pierre Lauffer prijs. Luis Daal, die zelf in Otrobanda heeft gewoond en daar is opgegroeid, nam het aanwezige publiek gisteravond in de aula van de universiteit mee in een droom. Een droom waarvan hij droomt dat die weer werkelijkheid wordt. Aan de hand van een uitgebreide dia- serie liet Daal zien hoe Otrobanda er in het verleden uitzag en hoe triest de situatie momenteel is.

Luis Daal benadrukte dat hij niet sprak als een dichter

Z.O.Z.

Vervolg Otrabanda moet gered worden

of historicus die uit sentimentele overwegingen wil dat Otrobanda weer wordt wat het eens geweest is. Ook andere mensen zoals bijvoorbeeld Lio Capriles, zijn van mening dat Otrobanda gerestaureerd moet worden. Het is van groot belang voor de economie. Bovendien heeft hier een groot gedeelte van de historie plaatsgevonden die van belang is geweest voor het hele eiland.

Over de Juliana brug liet Daal zich zeer teleurgesteld uit. Deze brug en de wegen die er naar toe leiden hebben Otrobanda vernield. Zijn ouderlijke huis is hier ook voor afgebroken. 'Het volk moet protesteren, men moet actie voeren tegen het onrecht dat Otrobanda aangedaan word', aldus Luis Daal. 'De overheid moet er op gewezen worden dat Otrobanda dit niet wil'.

Volgens Daal zijn er ook mensen die zich schamen voor Otrobanda. Dit is voor hem onbegrijpelijk. De situatie waarin Otrobanda verkeert is pas een schande, daar zou men zich voor moeten schamen, zo benadrukte Daal.

Er zijn uit Otrobanda veel belangrijke mensen voortgekomen. Daal noemde enkele voorbeelden zoals Luis Brion, mgr Wim Ellis, pater Amado Römer en twee gouverneurs: Ben Leito en Rene Römer. Ook staan er verschillende belangrijke gebouwen in dit stadsdeel. De eerste kathedraal en nu basiliek Santa Ana, het eerste ziekenhuis was er gevestigd, meerdere scholen waaronder de eerste technische school, de electriciteits centrale en de eerste ijs- fabriek. Al deze mensen en gebouwen zijn van groot belang voor de gehele bevolking.

Aan de hand van een diaserie vertelde Luis Daal veel over de verschillende straten en huizen. Tijdens de vertoning bleek wel dat er veel mensen uit Otrobanda aanwezig waren. Bijgestaan door het enthousiaste publiek kon Daal de vaak hele oude foto's indentificeren. Er viel af en toe een pijnlijke stilte als er van een gebouw verschillende dia's achter elkaar vertoond werden waaraan men duidelijk de aftakeling kon zien: vergane glorie.

BEURS- EN NIEUWSBERICHTEN
Zaterdag 25 augustus 1984

← zelfde adv. in Amigoe van 27/8-84

FUNDASHON PIERRE LAUFFER

en kooperashon ku

SENTRO KULTURAL KORSOU

ta invitá interesadonan i públiko en general pa asistí na un konferensha ku señor LUIS DAAL lo tene:

"PALABRANAN DI AYERA, PA UZO DI AWE TAMBE"

Fecha : 27 di augùstùs 1984
Ora : 8.00 anochi
Lugá : Sentro Kultural Kòrsou - Koninginnelaan
Entrada : Liber

Tur hende ta bonbiní

De Beurs
Vrijdag 24 augustus 1984

Louis Daal spreekt over journalistiek

WILLEMSTAD — Louis Daal zal zondagmorgen om tien uur een lezing houden met als onderwerp "journalistiek in het algemeen". Dit gebeurt in het pas geopende "Aimee's Atelier" in het Colon Winkelcentrum. Daal was jaren hoofdredacteur van "La Prensa" toen dit blad nog in het Spaans verscheen. Daarna studeerde hij Spaans in Madrid waar hij zich ook bezig hield met journalistiek om zijn studiekosten te dekken. Terug op Curacao heeft Daal zich nooit geheel uit de journalistiek teruggetrokken, hoewel hij niet officieel in dienst is van een of ander persmedium. De voertaal zondag is het Papiamento.

Amigoe ZATERDAG 25 AUGUSTUS 1984

Lezing Luis Daal over journalistiek

WILLEMSTAD— Luis Daal geeft zondag 26 augustus een lezing over de journalistiek op Curaçao. De lezing wordt gegeven in 'Aimee's Atelier in het winkelcentrum Colon unit 135- 137. De lezing begint om half elf 's morgens.

Ñapa
VRIJDAG 24 AUGUSTUS 1984
AMIGOE WEEKENDBIJLAGE

Luis Daal, journalist, tolk-vertaler, kinoloog en ook "mucha di Otrobanda"

LUIS H. DAAL, winnaar van de «*Chapi di Plata*», werd 5 oktober 1919 op Otrobanda geboren. Hij ging op de St Vincentius school en het St Thomas College. Omdat er op Curaçao verder geen opleidings- mogelijkheden waren, volgde hij schriftelijk verschillende Amerikaanse en Nederlandse cursussen. Daaronder waren cursussen in de journalistiek.

Luis Daal schreef in diverse Curaçaose kranten. Hij was redacteur van twee sportbladen: La Prensa Deportiva en de Sportrubriek. Hij werkte als boekhouder en correspondent bij de firma Troost en bij Maduro and Sons op de afdeling Claims.

In 1947 werd hij gevraagd om hoofdredacteur van La Prensa te worden. Daar volgde hij een onafhankelijke koers. Toen La Prensa in 1950 door de DP werd opgekocht, de partij waar Daal mede- oprichter van was, vreesde Daal dat hij zijn journalistieke vrijheid kwijt zou zijn. Hij ging naar Spanje om een cursus journalistiek te volgen. Hij keerde niet naar de Antillen terug na de cursus, maar werkte als free lance journalist in Spanje. Ondertussen studeerde hij Spaans. Hij legde het examen af als tolk-vertaler (1953) en MO- Spaans (1954). Hij studeerde in Madrid van 1955 tot 1958 Romaanse filologie.

In 1960 keerde Luis Daal in verband met de gezondheid van zijn broer voor enige maanden terug naar Curaçao. Hij ijverde er voor een spelling van het Papiamentu. Door tegenwerking van de kant van de toenmalige minister bleven slechts negen van de 33 mensen in zijn commissie zitten. Deze wraakneming van de DP heeft Daal wel verbitterd, maar niet gebroken. Hij ging weer terug naar Spanje waar hij lector werd aan de universiteit van Madrid in de Neerlandistiek. Ook werkte hij als vertaler voor Spaanse ministeries aan de Nederlandse ambassade.

In 1968 verhuisde hij naar Den Haag waar hij ging werken bij het Centraal Bureau Toezicht Curaçaose Bursalen. In 1975 kreeg hij op het Antillenhuis de culturele zaken onder zijn hoede. Op 12 september dit jaar zal Daal met pensioen gaan.

Naast talloze journalistieke artikelen schreef Daal *Palabras Intimas* (1951) en *Estampas Españolas* (1952), beide reisimpressies. Vooral bekend zijn de bundels *Kosecha di Maloa* (1963), *Ku awa na wowo* (1971) en *Simfonia di speransa*. Een bloemlezing uit deze bundels kwam, met een Nederlandse vertaling van Fred de Haas, uit onder de titel *Na ora oradu Te juister stonde*.

Naast de cultureel ambtenaar en dichter is Daal nog bekend als de **kinoloog**. In de vakpers publiceert hij dan ook regelmatig over hondenrassen.

DOOR
B. JOS DE ROO

Invitashon
pa interkambiá di opinion ku
LUIS DAAL riba
„ Periodismo na Kòrsou "
Palabra prisonero - palabra liberá - palabra sublimá.
Djadumingu, 26 di ougustus 10'or i 30 mainta
Aimee's Atelier Winkelcentrum Colon (ariba)
Ta supliká tur interesado pa pasa tuma nan tarheta di identifikashon promé ku djasabra merdia.

vervolg zie p. 8

De dichter Daal dicht voortdurend met dubbele tong.

Hij schrijft over de zee, maar bedoelt er God mee.

Hij schrijft over het eiland dat door die zee wordt omspoeld, maar bedoelt er de mensen en zichzelf mee.

Daal instemmend: "Dat is inderdaad zo. Het leven is vol symboliek. Als we ertoe kunnen komen om die symboliek te kunnen interpreteren, dan zijn we een heel eind verder. Bij het dichten bouw je de fysieke werkelijkheid om naar een nieuwe werkelijkheid. Als ik een boom zie, is dat een objectieve werkelijkheid. Maar ik kan die boom ook vertalen in de levensboom, waar wij allemaal takken van zijn, of bloemen, of stam, of wortels. Er is geen sprake van poëzie als er geen mogelijkheid is om nieuwe beelden te scheppen".

LUIS H. DAAL, die momenteel in Nederland woont

Daal haalt het gedicht *Laman sin limite* (Grenzeloze zee) erbij. Daarin schrijft hi dat de eindeloze Zee van Oer-zijn/, God- onmetelijk/, de kust omspoelt/ van een onooglijk eiland/ dat wij zélf zijn/ in de Zee verloren.

Daal: "Het ene element staat voor God, de Oerkracht, de oorsprong van alles, en het tweede element land, dat is de mens. In dit gedicht heb ik duidelijk geprobeerd te maken hoe ik over het leven en het doel van het leven denk".

GOD

Daal schrijft vaak over God, maar hij bedoelt er niet de God van de joods-christelijke traditie mee. Ook God is bij Daal het symbool van een Oerkracht: het alles doordringende principe van het Goede. Daal: "Als ik het woord God in de mond neem, dan bedoel ik niet een God die verbonden is aan een bepaalde religie of kerk. Inderdaad bedoel ik de Oerkracht, het punt waar wij allemaal onze oorsprong dienen te vinden. De Oerkracht bezielt alle mensen, ze maakt de mensen tot mens. Ze doordringt de hele schepping. Je zou het het

zie verder p. 9

pantheïstisch begi..sel kunnen noemen"

Is dichten voor Daal het zoeken van die Oerkracht?

"Je hebt twee manieren van zoeken. Je kunt zoeken omdat je niet weet wat het is. En je kunt zoeken omdat je weet dát het er is. Alleen je moet komen op de plek waar het is. Bij mij is het geen wild zoeken".

Daal schrijft dat ook in *Gota di awa* (een druppel water): graag wil ik ontdekken dat wat diep in alles leeft. En een simpele druppel water noemt hij: ziele- spiegel, ook van God. Daal: "Inderdaad, ook in de druppel water kan de Oerkracht zijn. En dan komen we weer op het gebied van de poëzie. Als ik de werkelijkheid van slijk, s-l-ij-k, zie, dan is dat vuil en stinkend. Als ik dat vastleg in een ets of olieverfschilderij, dan wordt het mooie ervan behouden. Bijvoorbeeld de kleurschakering. Ook in dat geval is er sprake van schoonheid. En die schoonheid te vinden, dat is waar ik naar streef. En die schoonheid is de levenstaak van ieder mens, waar de kunstenaar

> Ik kan geen Clark Gable zijn, maar schoonheid heb ik ook

is op een speciale wijze begiftigd en daardoor heeft hij ook een zwaardere verantwoording. Zijn taak is die schoonheid te verbeelden, of te verklanken, of te beschrijven. Ik geloof dat met mij verschillende andere mensen op Curaçao in het Papiamentu ook zo gedacht zullen hebben als ik. Alleen kunnen zij het niet even opschrijven. Om het in verzen in je eigen taal te kunnen zeggen, dat is een gave waar ik erg dankbaar voor ben".

TWEEVOUD

In *Momentu supremo* (verheven ogenblik), een rondeel dat opgedragen is aan Rene de Rooy, beschrijft Daal hoe een kunstenaar zich voelt, als hij de Oerkracht in iets ziet. "Al oude kennis/ schoonheid/ stroomden op mij neer/ en met de grootse God/ heb ik toen oog in oog gestaan".

Daal: "Op zo'n moment voel je je één met het Al. Ik neem aan

> Op Curaçao was ik een braaf huisvadertje geworden

dat andere dichters dat ook zo voelen. Ik denk aan mijn gesprekken met Pierre Lauffer en met andere dichters met wie ik me bevriend of verwant weet, zoals Tip Marugg en Rene de Rooy".

In de filosofie van Daal is tweevoud een noodzaak. Want om het goede in iemand te zien, moeten er op zijn minst twee zijn. Daal: "Een vergelijking is niet mogelijk zonder twee elementen. Ik zie het zo: Het Al Goede manifesteert zich niet alleen in het Goede dat er is, maar om te kunnen spreken van het Goede moet er ook een keerzijde zijn: Het Kwade. Zoals het Licht mogelijk is door het Donkerte en de Donkerte het gevolg is van Licht. Vandaar dat ik in een van mijn sonnetten kan zeggen dat ik in het uiterste Donkerte van de duisternis het Licht gevonden heb".

Die duisternis is in de gedichten van Daal noodzakelijk om het licht te laten zien. Daal is het er dan ook niet mee eens dat het volgende fragment zelfbeklag is:*"Onder wetten door jullie gewrocht/ in het teken van slecht ziende ogen/ van zielloze inborst en koolzwarte lever/ kan ik lijden, kwijnen, nutteloos/ zo op het oog een paria/ gespeend van geld of enig aanzien"*. Daal: "Nee, dat is geen zelfbeklag. Dat is een registreren van feitelijkheden om me heen. Ik had ontzettend veel tegenwerking van officiële zijde en van een aantal mensen die niet zo sterk staan in hun overtuiging. Die spelling- commissie 1960 had de steun moeten hebben van iedere recht- geaarde Curaçaoënaar. Maar ondanks de tegenwerking hebben wij het karwei geklaard met negen mensen, terwijl er oorspronkelijk 33 waren gevraagd. Dat bedoel ik: onder jullie wetten van dit moment kan ik misschien terzijde geschoven worden, maar ik wilde ze laten zien dat ik een man met een ruggegraat ben".

TOORNIG

Daal wordt duidelijk weer kwaad als hij erover begint, zeg ik. Daal: "Weet u, er is een Spaans woord dat zegt: men moet man zijn om boos te kunnen worden. Zelfs Hij is toornig geworden en heeft de mensen met een karwats uit de tempel gedreven. Zelfs Hij heeft dat gedaan. Dat is Heilige Toorn. Als je slap bent, dan word je nooit boos en dan noem je dat diplomatiek zijn. Of: weten hoe men politiek moet varen".

Eigenlijk verbaast de uitval van Daal me. Hij moet tot in het diepst van zijn ziel getroffen zijn, want ik had een heel wat relativerender man verwacht. In *Bida ripití* schrijft hij immers: "Heb ik hier niet geleefd al honderd, duizend of tweehonderd duizend jaar geleden?". Blijkt daar niet uit dat hij in reïncarnatie gelooft, waardoor je de werkelijkheid sterk kunt relativeren?

Daal: "Ik geloof inderdaad niet dat wij hier allemaal voor het eerst zijn, tenminste niet allemaal. Jarenlang heb ik de indruk gehad dat ik eerder heb geleefd. Nu is het geen indruk meer. Ik weet het. En daarom kan ik beter relativeren. Ik weet dat ik bepaalde dingen die ik doormaak, doormaken moet. Ik aanvaard dat als zodanig. Maar soms rebelleer ik. Nu zou ik dat protest- gedicht niet hebben geschreven, maar ik ben er niet rouwig om dat ik het gedaan heb. Maar inderdaad, ik geloof niet alleen, ik weet zeker dat er reïncarnatie is".

Vandaar dat Daal in *Tur Tres* kan schrijven dat zee, land en wind, wieg en graf tegelijk zijn. "Ik bedoel dat letterlijk en figuurlijk. Je wordt op het land geboren en je wordt erin begraven, of je wordt op zee begraven. Je wordt omspoeld door de wind op het moment dat je geboren bent, en ook bij de dood, want de wind neemt je as mee. Je kunt de wisselwerking laten doorlopen. Ik zet is- gelijk- tekens tussen alle drie. Het leven is veranderlijk

> Ik weet zeker dat ik al eerder geleefd heb

van vorm, maar het is één leven. Het is herhaling van leven in verschillende vormen".

Voor Daal is het constante in alle veranderlijke vormen het Goddelijke. "Die continuïteit

z.o.z.

speelt bij mij een erg grote rol, ook bij mijn dagelijkse werk. Ik had graag gezien dat het werk dat ik doe, wordt voortgezet, maar er is nog niemand voor aangewezen".

SPIEGELEN

Een boeiend fenomeen in de gedichten van Daal is de behoefte tot spiegelen. Vaak zit de schrijvende Daal in het gedicht te kijken naar de levende Daal op oudere leeftijd, die weer terugkijkt naar de jongere Daal. Of Daal dicht over een droom in een droom. Vanwaar die behoefte tot fen. Dan spreek ik niet zozeer van fysieke schoonheid, maar dat kan ook. Een knappe jongeman met zijn mooie snor, pikzwarte haren en doorborende blik, die vindt dat hij er goed uit ziet. Een man als ik is realistisch genoeg om de tekortkomingen te zien en te zeggen: zo ben ik. Ik heb mijzelf te aanvaarden zoals ik ben. Ik kan geen Clark Gable zijn. Ik ben Luis Daal. En ik moet ik me aanvaarden zoals ik ben. Maar ik heb schoonheid op een ander gebied. De tekortkomingen moet ik ten nutte maken van de projectie van die schoonheid". licht". Bij geboorte en dood heb je weer die twee elementen die elk een eigen betekenis hebben. Twee zaken die nauw verbonden zijn en samen een derde element vormen met betekenis: het leven zelf, dat ik beleven heb en dat ik inhoud moet geven".

DE ZEE

De zee speelt een erg belangrijke rol in het oeuvre van Daal, en vooral de oppervlakte van de zee, de zeespiegel, die symbool van het leven is. Daal: "Ja, dat is hetgene dat wij kunnen zien, zoals we ook het leven bij de mens kun-

"Mijn land heeft mij gewonnen, omdat ik ben weggegaan"

...de prijswinnaar declameerde eergisteren in Landhuis Bloemhof enkele van zijn eigen gedichten en die van zijn boezem- vriend Pierre Lauffer. Achter hem staan enkele leden van het bestuur van de Pierre Lauffer- stichting...

spiegelen? Daal: "Dat doe ik niet uit narcisme. In mijn gedichten spiegel ik inderdaad vaak, maar in het werkelijke leven houd ik er niet van om in een spiegel te kijken. In de gedichten heb ik die dualiteit, die twee- vorm nodig om bepaalde gevoelens die ik heb, inzichten waar ik toe gekomen ben, tot uiting te laten komen. De spiegel kan ons de schoonheid in onszelf doen besef-

Leven, zo zegt Daal, is ook tweevoud. "Het is een reis en elke reis heeft een begin- en een eindpunt. Als we het over leven hebben, dan hebben we het ook meteen over de keerzijde: de dood. Daarom vond ik een van de zinnen van Rene de Rooy die hij onder het pseudoniem Marcel de Bruin schreef, zo treffend. Hij schreef: "Geen voorspel van de dood, maar doorgang naar het

nen zien aan de oppervlakte. Het is de manifestatie van leven".

In het gedicht *Charada* (raadsel) komen een heleboel symbolieken van Daal samen. De zee als symbool van het leven en van God. De spiegel- functie van de zee. Tweevoud van leven: het leven in de zee (een wereld die niet te beschrijven is) en het leven bo-

vervolg p. 11

ven de zee (rust van hemel bezaaid met sterren). En dan schrijft Daal: *"Mijn hand raakte je naaktheid: trillend viel van jouw geheim de sluier; vrij en onbelemmerd kon ik toen de tempel van jouw vrede en geheimenis betreden; en daar vond ik wat mijn voeten tevergeefs hadden gezocht op aarde: het grote raadsel op te lossen van het raadsel dat ik zélf ben".*

Daal hierover: "Wij zwemmen in de grote zee van God. Wij zijn afhankelijk van Hem, wij zijn ermee verbonden. Het is de onmetelijkheid van God die alles omspoelt zoals de zee een eiland omspoelt".

WATERPUT

Een ander beeld dat herhaaldelijk in de gedichten van Daal opduikt is dat van de waterput. Ziet hij dat als het symbool van Het Goede of Het Kwade? Daal: "Van beide elementen. De schacht van de put is over het algemeen donker. Dat zou je je kunnen voorstellen als Het Kwaad. De inhoud van de put, het water dat het land nodig heeft, is Het Goede. Maar in het Goede zit ook een gevaar, want je zou in zo'n put kunnen verdrinken. In het gedicht *Pos sin awa* heb ik de put voorgesteld als een oog van het land, dat eeuwig naar boven kijkt naar de drijvende wolken. Maar omdat het een put zonder water is, probeert hij te kijken, terwijl hij niet kijken kan.

Ik ga nu iets gevaarlijks zeggen. Ik kom op die put terug, maar ik moet dit kwijt. Ik ben erg blij weg te zijn gegaan van Curaçao. Als ik op Curaçao gebleven was, dan zou ik misschien een braaf huisvadertje zijn geworden en zeer middelmatig zijn gebleven. Ik heb afstand mogen nemen, ik ben er erg blij om. Ik ben door de afstand zelfs meer van land en volk gaan houden. Mijn land heeft mij gewonnen omdat ik ben weggegaan. Ik heb eens geschreven: de tranen die men stort bij het afscheid nemen die zijn meer waard dan die van berouw. Het zou me hebben berouwd als ik was gebleven. Als ik was gebleven dan zou datgene dat in mij is, kunnen zijn verkwanseld.

Men moet man zijn om boos te kunnen worden

Maar teruggekomen op die put. Daar zit veel meer in. Het feit dat die put geen water heeft, maakt die put tot een dood oog. Dus het nut van die put is voorbij. Dat is het beeld dat op Curaçao te zien is. Je vindt droge putten op het land, maar ook onder de mensen in de stad zijn ontzettend veel droge putten. Daarom schreef ik: "wat triest en vol mysterie is ieder oog zonder gezel! En wat een vreselijke kreet van pijn en van ontgoocheling is elke droge put". Laten de mensen om zich heen kijken of ze geen droge put om zich heen ontdekken".

Door:
B. JOS DE ROO

Amigoe
VRIJDAG 31 AUGUSTUS 1984

Gedichtenrecital Luis Daal in UNA

WILLEMSTAD— 'Gedichten van Pierre in de mond van Luis' dat is de titel van een gedichten recital op 3 september. De Pierre Lauffer stichting heeft deze avond, in samenwerking met de UNA, op touw gezet ter herdenking van Pierre Lauffer. Luis Daal zal die avond vanaf half negen te beluisteren zijn in de aula van de Universiteit.

Mi so ku bientu

Na Abo ku no tin ni kara ni figura
lo mi ke dirigí mi bos,
no ku sobèrbia
pa mi pusta-boka ku Bo,
ma ku umildat, sereno;
pasobra mas ayà
di awanan i abismo skur
ta blo Bo lus ta lusa e kaminda
ku, sin pia, mi ta rekoré
i e shelu enorme, sin midí,
den kua, sin ala, mi ta bula
anshá, kaminda di Bo skochi!...

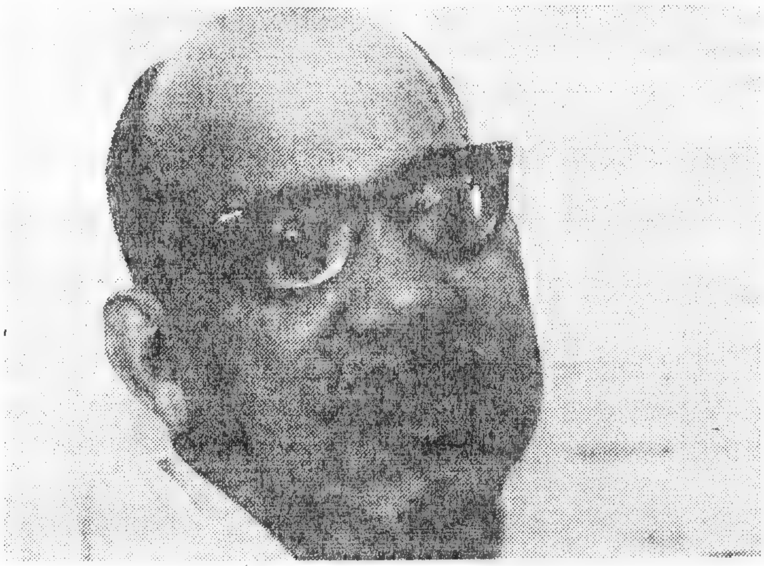
I lo mi kana riba awa
pa despues, sin kima nunka,
mi trapa riba brasa di kandela
i krusa pasa entre streanan
alimentá pa Bientu su rosea
i pa mi mes firmesa te ku,
mei-mei di skuridat sukú i será,
porfin, li mi por logra mira
splendor etèrno di Bo lus!

uit: Na ora oradu

Premio bienal Pierre Lauffer 1984 voor Luis H. Daal

Op 22 augustus j.l. - de geboortedag van Pierre Lauffer - is in landhuis Bloemhof in aanwezigheid van tal van genodigden de Premio Biental Pierre Lauffer met chapi di plata aan Luis H. Daal uitgereikt. De heer Daal, zichtbaar geëmotioneerd, sprak een dankwoord uit en maakte van de gelegenheid gebruik uit het werk van Pierre Lauffer voor te dragen.

Wat is de chapi di plata en waarom is deze aan Luis Daal uitgereikt? De "fundashon Pierre Lauffer" opgericht met het oogmerk de herinnering aan de op 14 juni 1981 overleden dichter-schrijver levend te houden, wil dit doen door het oeuvre van Lauffer te inventariseren, eventueel tot heruitgaven te komen en nagelaten werk te publiceren. Postuum zijn reeds verschenen "Mi buki di bestia", "Un sker ta bai keiru" en "E wea chiki". Bovendien zal twee aarlijks een prijs "Premio Biental Pierre Lauffer" worden toegekend aan de persoon, die zich in de afgelopen periode verdienstelijk heeft gemaakt op het terrein van de taalkunde en/of letterkunde van het Papiamentu. De prijs bestaat uit een oorkonde en een chapi di plata.

Dr JULES DE PALM

De chapi is een hak

Papiamentu-sprekenden zullen geen moeite hebben met het woord chapi maar degenen, die de Encyclopedie van de Nederlandse Antillen raadplegen, zullen onder het trefwoord "chapi" als definitie aantreffen "een tuinschoffel gebruikt als slaginstrument". Onder het trefwoord "Sorghum" in de E.N.A. staat wel: (-) Op de kleine grondjes maakt men met de hak (chapi) plantgaten waarin enige korrels worden gestrooid (-). De chapi is geen tuinschoffel maar een hak. Hoewel bij het woord "hak" doorgaans gedacht wordt aan "hilchi plat", "hilchi kubano" of "hilchi haltu" geeft Van Dale ook de omschrijving: "landbouwwerktuig met gekromd blad om de grond los te hakken en onkruid te ontwortelen". De stichting heeft voor de Pierre Lauffer-prijs een chapi di plata (zilveren hak) gekozen naar aanleiding van de derde strofe van het gedicht "Ya no falta muchu mas" waarin de dichter verzucht:

Ma un deseo mi ke benta
den bosnan ku keda 'tras:
kaminda chapi kay for di mi man,
lant'e
i sigi bòltu tera gordo,
planta, kwida, kosechá
e lenga dardu di nos mama.

Voor de misdeelden, die niet in staat zijn de klankrijkdom, de alliteraties en de inhoud te savoureren, moge volstaan worden met de nuchtere mededeling, dat de dichter de hoop uitspreekt dat als de hak hem uit de vingers is gegleden zij die achterblijven deze zullen opheffen en dat zij door zullen gaan met in de rulle moederaarde te wroeten en te planten om de oogst van de dartele taal van onze moeder binnen te halen.

Een antwoord op de tweede vraag is hachelijk omdat Luis Daal in het zonnetje gezet moet worden en daar houdt hij niet van: hij wil liever zelf - zich verontschuldigend - in het zonnetje gaan staan waar en wanneer hem dat goed dunkt. Maar deze keer zal hij er toch aan moeten geloven.

Nadat in overleg met de jury de Fundashon Pierre Lauffer de chapi di plata 1982 op 22 augustus had uitgereikt aan de coryfee Antoine Maduro, is deze stichting weer zeer gelukkig ge-

lees verder p.13

weest in de keuze van een persoon, die zich niet alleen in de periode 1982 - 1984 maar zich sinds mensenheugenis verdienstelijk maakt op het terrein van taal- en letterkunde van zijn moedertaal, zowel in woord als in geschrift. In de inleiding van zijn gedichtenbundel "Na ora oradu/te juister stonde (1976) met vertaling door Fred de Haas worden uitvoerig argumenten aangedragen om de toekenning van de chapi di plata aan hem te rechtvaardigen.

Als hoofdredacteur van het Spaanstalig blad La Prensa van 1947 - 1950 introduceerde hij éénmaal per week een achterpagina volledig in het Papiamentu. Het mag echter betwijfeld worden of hij als hispanist zo gelukkig is met het feit, dat La Prensa thans volledig in het Papiamentu verschijnt omdat de Spaanssprekenden in onze multiculturele gemeenschap verstoken blijven van het nieuws in de taal van Cervantes.

In 1961 was hij voorzitter van de commissie "Fo'i hopi un só", die toen reeds een lans brak voor de invoering van een fonetisch/fonologische spelling voor het Papiamentu. Toen hij in de jaren 1968 - 1975 coördinator is geweest van het Centraal Bureau Toezicht Curaçaose Bursalen in Den Haag heeft hij een bijna hopeloze strijd geleverd tegen wat hij als de verloedering van zijn geliefd Papiamentu beschouwde. Met engelengeduld kon hij de bursalen wijzen op de "hollandismen" die ongemerkt onze taal binnen slopen: "Bo no por kome sòpi, jufrou, bo no por pone kòfi. Bo no por bisa: "hinka man den bo mes us". Hasi mi un fabor: no komete e barbaridat di bisa ora bo drenta, ku nos kantor ta dushi kayente!" De strijd tegen het gemakzuchtige "wak" in plaats van "mira" of "weta" zal hij waarschijnlijk verliezen, helaas!

In het artikel "Ghosts from the past, spectres of tomorrow", gepubliceerd in "Papiamentu, problems and possibilities" (1983) geeft hij zowel voorbeelden van neologismen, die hij acceptabel acht (baisait, nèt nada) als voorbeelden van neologismen, die hij onnodig vindt (fayese, iglesia, sementerio). In zijn literair werk komen - evenals in het werk van Pierre Lauffer - tal van archaïsmen voor, die helaas niet verklaard worden, wat de jonge generatie wellicht ervan zal weerhouden kennis te nemen van de prachtige verzen, die uit zijn pen zijn gevloeid. Behalve de reeds genoemde bundel Na ora oradu heeft hij nog op zijn naam staan "Kosecha di maloa" (1963), "Ku awa na wowo" (1971) en "Sinfonia di speransa" (1973). Als prozaschrijver is hij minder bekend; wie echter zijn verhaal "Altá majó" heeft gelezen, kan alleen maar hopen, dat hij de lezingen, die hij over zijn geliefd Otrobanda houdt, aan het papier zal toevertrouwen.

Uit "Watapana I, nummer 3, moge een fragment overgeschreven worden in de spelling, die Daal toen gebruikte:

"Palu 'i bandera di "Montekristu" bjew su sombra tábata kai, flaku manera miska, for di muraja di "Den Kolón" i é tábata pinta seku riba dak di Tòchi su bordèshi. Tòchi tábata biba den esún di delaster, esún di más patrás, te kantu di muraja di Montekristu, lew fo'i babel di kaja i di bómbóshi di Den Kolón, pero nèt mèjmèj di gritamentu o kantika straño di e hende-lokonan. N' tabata importá Tòchi muchu ku, práktikamente ta den Montekristu e tabata biba. El a siña konformá su mes ku "su lokonan di Montekristu ku, según é, tábatin ventaha di tá ofishalmente loko, loko rekonosi, mjentras ku den mundu tin mas loko ku ajadén pero ku ta pasa pa tur sorto di kos menos loko, esta di "nervjoso" te "fo'i sla", pasando pa "kèns", "rar", "baldadi", "pnbeskòp", "grosero" o "kruwel" i "higra-pretu" ...

E djadumingu atardi ej Kolón tabata mas ketu ku nunka i a bisa bèrdè, Tòchi a kaba di bai un madoho 'i soño, mjentras ku solo, kansá di recha, tabata bahando poko-poko tra'i lomba di Tòchi su kas. E kasnan chikí pèrtá, sukú, tabata manera sef den solo, mientras ku pa parti 'i ost un pida sombra miskiña tábata mancha swela sushi di Kolón."

Pierre Lauffer, die Daal eens "de koning van de metafora" heeft genoemd, was zo onder de indruk van zijn bundel "Ku awa na wowo", dat hij uitriep: "Kizas lo zona stranjo. Pero mi kjer bisa: Luis, awor nos por permitibo muri. Pasobra ja b'a pari e wesu di lomba pa nos tur."

Vijf en twintig jaar eerder waren de rollen omgekeerd. In het pand Saliña 2 (thans Pension Creole) zat Pierre aan een tafel in de eetkamer gedichten voor te lezen uit een beduimeld schoolschrift. Luis Daal is toen degene geweest, die zijn felle peroratie beëindigde met de woorden: "Bo ta apsteniendo nos pueblo di algu ku e tin derechi riba dje" (Je onthoudt ons volk iets waar het recht op heeft!). Kort daarop verscheen Pierre's eerste gedichtenbundel "Patria".

In zijn functie van Hoofd van de Afdeling Kulturele Zaken van het Kabinet van de Gevolmachtigde Minister van de Nederlandse Antillen is Daal in staat geweest zich zeer verdienstelijk te maken voor de waardering van het Papiamentu. Naast dichter/schrijver is hij altijd journalist gebleven en is hij er zich van bewust, dat de media pers, radio en televisie de middelen bij uitstek zijn om de liefde voor het Papiamentu aan te kweken; het is hem dan ook een doorn in het oog dat zovelen niet beseffen hoe groot de invloed is, die zij op de Papiamentusprekende gemeenschap hebben en daarom te lichtvaardig omspringen met het juiste gebruik van de moedertaal.

De Fundashon Pierre Lauffer kan van harte gelukgewenst worden met de keuze van Luis Daal voor de toekenning van de chapi di plata en Luis Daal kan gefeliciteerd worden met deze welverdiende, hoge onderscheiding.

DR. J. PH. DE PALM

De Beurs
Maandag 27 augustus 1984

LUIS DAAL BEPLEIT RESTAURATIE OTRABANDA

De eerste lezing van de heer Luis Daal ging over de wijken van Otrobanda. Hij belichtte het ontstaan van Otrobanda. Daarbij kwamen zeer interessante aspekten naar voren, zoals bijvoorbeeld het feit dat de huizen geen verdiepingen mochten hebben omdat er vanuit Punda over alles heen geschoten werd bij een aanval op de stad.

De heer Daal vermeldde vanaf het Brionplein tot aan de Niewindstraat de namen van de straten zoals die in de volksmond genoemd werden zoals Seru di Joos Martijn voor de Klipstraat en Seru di Riki Klipstraat en Seru di Riki Kijzer voor de

Z.O.Z.

Vervolg restauratie Otrabanda

IJzerstraat. Hij sprak over de diverse huizen, soms met een naam, die door een deskundige als Professor Temminck Grol als belangrijk worden beschouwd. Met slides werd de toestand belicht waarin de huizen zich nu bevinden maar dikwijls ook aan het begin van de eeuw of dertig jaar geleden.

De heer Daal deed een beroep op allen om zich in te spannen voor de restauratie van dit gedeelte van Willemstad. Wat niet voldoende naar voren kwam, is het feit dat reeds meer dan de helft van de Curason di Otrobanda tegen de vlakte ligt. Het begon met het afbreken van een groot aantal prachtige herenhuizen om de oprit naar de hoge brug te kunnen bouwen. Dit is een onvergeeflijke daad waar Temminck Grol nooit over uitgepraat raakt. Het vreemde vindt Daal dat indertijd nauwelijks geprotesteerd is zelfs niet door de mensen van Otrobanda tegen deze nodeloze verwoesting.

De spreker noemde het belang van het Rif waar een ijsfabriek een timmerwinkel en een smids bedrijf ontstonden. De Marconi met twee zendmasten in het Riffort waardoor Curaçao uit haar isolement werd gehaald. Hij liet een slide zien van de poort van het huis Stroomzicht aan de Kreek in de Gravenstraat. Hij belichtte het feit dat men op Curacao meeleefde met hetgeen er in de wereld gebeurde door een slide te laten zien van het huis Sebastopol maar ook van een huis dat Malatof heette. Men leefde mee met de Krimoorlog. Malatof is een heuvel buiten de stad Sebastopol. Maar er staat ook een huis dat Macmahon heet, naar een Franse generaal. Er was een huis dat Mayflower heette en één dat de naam droeg van Washington.

De heer Daal sprak over gouverneur de Rouville die het huis Belvedere liet bouwen om daar te kunnen wonen. Dat was toen het einde van Otrobanda. Hij zei dat er op Otrobanda naast de Pro Kathedrale kerk thans Basiliek van Sint Anna en de Heilige Familiekerk op San Matheo ook een protestantse kerk en een synagoge heeft bestaan. Nu staat er ook een moskee op Plantersrust.

Ook het restauratieplan Vierstegenplan kwam even ter sprake. Het is duidelijk dat Otrobanda alleen weer zal kunnen bestaan als er weer mensen gaan wonen. Het mag niet zo zijn dat dit gedeelte van de stad alleen door winkels wordt ingenomen. Als er in een stad geen mensen wonen dan is die dood. Al met al een zeer interessante lezing.

BEURS- EN NIEUWSBERICHTEN WOENSDAG 29 AUGUSTUS 1984

LUIS DAAL:

"ER ZULLEN NOOIT TEVEEL GOEDE JOURNALISTEN ZIJN"

Het was een zeer goede gedachte van de dames de Lannoy, Aimée en Mavis om de multipurpose zaal van Aimee's Atelier in gebruik te nemen met een lezing van de heer Luis Daal. De heer Daal heeft in zijn archief drie artikelen gevonden die hij in 1964 in het Spaans geschreven had. Deze artikelen zijn toen door alle kranten met een smoesje afgewezen. Het viel op dat al de punten waar de schrijver twintig jaar geleden op gewezen had nu nog steeds gelden. De artikelen droegen als naam: Palabra encarcelada, over de persvrijheid. Palabra liberada, over de strijd om een vrije pers en Palabra sublimada, over de opzet om door de journalistiek de gemeenschap te helpen vormen.

Voor een goed gevulde zaal heeft de heer Daal op briljante wijze het hele wezen van de pers behandeld. Hij had indertijd een "bon mot" genomen van de Spaanse minister de informacion i turismo: Er zullen nooit journalisten teveel zijn en heeft er van gemaakt: Er zullen nooit te veel goede journalisten zijn.

De heer Daal gaf een beeld van hoe in zijn tijd nog met het lynotype en met cliches van Sjon Davi Capriles gewerkt moest worden. De tipografia Electrica, La Prensa was de eerste die met electrische persen ging werken. Tot op dat moment werd alles met de hand gedrukt. Hij zei ook dat sinds de La Prensa op het papiaments overging er geen krant meer bestaat op de Antillen voor de Spaanstaligen.

Het was de bedoeling van Luis Daal om tot een gesprek te komen met de aanwezigen om te voorkomen dat het een soort college in de journalistiek zou worden. Opvallend was dat het typische van de hedendaagse journalistiek op Curaçao ook hier duidelijk naar voren kwam. Het werd geen gesprek maar meer een gevecht waarbij alle aanwezigen Daal, als deskundige bij uitstek, probeerden te gebruiken als kapstok om hun vooringenomen standpunt aan op te hangen.

Dit is één van de grote fouten van interviews op Curaçao. Iedereen heeft er last van dat de ondervragers reeds vooruit weten wat zij hem of haar willen laten zeggen. Het gaat zelfs zover dat sommige politici alleen bereid zijn tot geinterviewd te worden als het integraal wordt uitgezonden wat zij voor de kamera zeggen.

Sommige van de aanwezigen, die zelf niet schrijven, maakten gebruik van de aanwezigheid van zoveel persmensen om eens flink te keer te gaan tegen hetgeen zij zien als fouten van de kranten, de radio en de televisie op Curaçao.

De heer Daal liet zich niet strikken door de vragenstellers. Hij zei wat hij te zeggen had op zeer duidelijke wijze maar liet zich niet verleiden om de naar voren gebrachte punten de zijne te maken.

De Beurs wil de dames de Lannoy feliciteren met hun initiatief en vooral omdat zij hebben toegezegd dat zij nog meer lezingen zullen organiseren.

Amigoe MAANDAG 27 AUGUSTUS 1984

VANDAAG

LUIS DAAL
...morele peil...

AMIGOE van 29/8.84

Luis Daal in "Echa Palabra"

WILLEMSTAD— 'Echa Palabra' een radio programma dat iedere zondagochtend via Radio Caribe te beluisteren is, heeft op 2 september Luis Daal in de uitzending. De lezing die de heer Daal onlangs in het CCC gaf 'Palabranan di Antes' wordt dan uitgezonden. 'Echa Palabra' begint om half elf.

DEBAT OVER NOODZAAK PERSWET EN JOURNALISTENSCHOLING

Oudhoofdredacteur La Prensa, Luis Daal:

Gapende gebreken in lokale journalistiek

WILLEMSTAD— Het journalistieke peil op Curaçao laat veel te wensen over. Dat was de conclusie die oud- journalist Luis Daal voor zichzelf trok als gastspreker op een bijeenkomst in Aimee's Atelier voor geïnteresseerden over het thema «journalistiek op Curaçao». Overigens scheerde hij tijdens zijn uiteenzetting niet alle journalisten en media over één kam.

De heer Daal die verleden week de «chapi di plata» in ontvangst mocht nemen van de Pierre Lauffer- stichting (zie daarvoor ook de Napa van afgelopen vrijdag), gaf gistermorgen in winkelcentrum Colon eerst een uiteenzetting over de journalistiek zoals die bedreven werd in de tijd dat hij nog hoofdredacteur was van de krant La Prensa. Dat was de periode vóórdat die krant werd opgekocht door de Democratische Partij die er zijn partijdagblad van maakte. Aan de hand van voorbeelden uit zijn journalistieke verleden toonde Daal aan dat een journalist zeer kritisch kan zijn en de vinger op de zere plekken kan leggen zonder kwetsend, beledigend of grof te zijn. Integendeel, door goed gegronde meningen te verkondigen en daar oprecht achter te staan, wint de journalist respect; zelfs van de bekritiseerde persoon of instantie als die oprecht is.

MORELE PEIL

Volgens Daal is het niet alleen de taak van de journalist om te informeren, maar ook om opinies te geven en op die manier een bijdrage te leveren aan de vorming van de lezers. Een ernstig probleem is echter dat het morele peil van de journalistiek op Curaçao naar zijn mening ernstig te wensen overlaat, ondanks het feit dat de technische middelen in de media wel aanzienlijk zijn verbeterd.

Met het standpunt over het morele peil van de journalistiek waren alle aanwezigen in de zaal, die het woord hebben gevoerd, het roerend eens. Dit probleem is vele malen ernstiger dan andere problemen in de lokale journalistiek, zo werd naar voren gebracht, zoals het klakkeloze en systeemloze gebruik bijvoorbeeld van papiamentu, zowel in spelling als in stijl. Als voorbeelden van het teleurstellende peil van de journalistiek kwamen ondermeer naar voren:
- de grove insinuaties en het ongefundeerd beschuldigen van mensen; - het gebrek aan respect voor beleefdheidsvormen (zaterdag nog becommentarieerd via de Amigoe - RED); - het totale gebrek aan medeleven en ethiek; bij dit laatste werd als voorbeeld aangehaald het «vervolgverhaal» dat sommige media maakten van het incident rondom een jongedame die al dan niet zelfmoord zou hebben gepleegd bij Noordkant.

De heer Daal was het er niet mee eens om deze situatie goed te praten met het argument dat "dit nou eenmaal het peil van de bevolking is". "Als je mensen

z.o.z.

Vervolg gepende gebreken

namelijk niet in de gelegenheid stelt om betere journalistiek te leren kennen", aldus Daal, "dan is het logisch dat men niets beters leert appreciëren".

PERSWET

Door de aanwezigen werd gedebatteerd over de noodzaak van invoering van een perswet, waarin bepaalde basisprincipes van de pers bij wet worden vastgesteld. Ook werd de urgente noodzaak onderstreept van een tuchtraad die moet toezien op naleving van deze principes door journalisten afzonderlijk en door media. Die raad moet de mogelijkheid hebben te controleren en waar nodig met sancties te komen. Grote nadruk werd gelegd op het feit dat zo'n tuchtraad dan het beste uit journalistieke kring zelf gelanceerd kan worden dan dat de weg wordt open gegooid voor de overheid; dat is om te voorkomen dat er getornd kan worden aan democratische principes. Iedere zichzelf respecterende journalist moet ermee accoord gaan dat hij zijn macht en vrijheden niet ongelimiteerd kan botvieren, zelfs al worden rechten van anderen erdoor vertrapt.

CRITERIA

Uit de discussie in en met de zaal die volgde op de inleiding van Daal werd ook het idee geopperd van een verplichte cursus voor alle journalisten. Men vond het bevreemdend dat hoofdredacteuren er blijkbaar geen criteria op na houden en dat wie dan ook in staat geacht worden om artikelen te publiceren in de krant, ongeacht het niveau van betrokkenen. De heer Daal liet heel duidelijk tot uiting komen ondanks zijn vaak niet malse kritiek waardering en respect te hebben voor verschillende media en individuele journalisten die naar hun beste vermogen het journalistieke métier uitoefenen.

Ñapa 31-8-84

"Chapi di plata" meresídamente a bai pa Luis Daal

LUIS DAAL

FUNDASHON PIERRE LAUFFER a kaba di konmemorá siman pasá, e echo ku e gran poëta aki a nase día 22 di ougustus di 1920. Na e okashon aki nan a otorgá e "Premio bienal Pierre Lauffer" pa aña 1984 na un persona ku, sigur-sigur, ta meresé e distinshon: Luis Henrique Daal.

Lauffer a yega di ekspresá su deseo enkuanto e progreso di nos lenga, papiamentu, di e siguiente forma:

Ma un deseo mi ke benta
den bosnan ku keda 'tras:
kaminda chapi kai for di mi man,
lant'é
i sigi bòltu tera gordo,
planta, kuida, kosechá
e lenga dardu di nos mama.

Ya pa varios aña kaba un otro persona, Luis Daal, tabata preokupá su mes ku e asunto di "progreso" di papiamentu. Na Madrit, kaminda e tabata biba, un katedrátiko a yega pretendé ku papiamentu tabata bayendo atras. Esaki mester a kousa algun impakto riba dje, pasobra Daal a kuminsá dedik'ele tenásmente na estudio di nos lenga.

Na 1957 e tabata skirbi artíkulonan na spañó, kaminda e tabata trata di rektifiká mal uso di términonan ku hende tabata uza na papiamentu ("Términos aplicados sin razón").

Na 1958 e tabata tradusí un novela di e outor spañó Wenceslao Fernández Flórez na papiamentu pa e semanario humorístiko **Lorito Real.** Di 1960 pa 1966 é tabata publiká konstantemente den **La Unión, La Cruz i La Prensa.** E temanan tabata, mayoria di biaha, tokante papiamentu. E títulonan ta papia pa nan mes: "Algun término mal uzá na papiamentu", "Papiamentu den boka di nos studiantenan na Ulanda", "Uzu i abuzu di 'na' i di 'den' na papiamentu", "Glosa di un dokumentu; na papiamentu di 1863", ets.

zie verder pag. 17

Vervolg „Chapi"

Na 1961, ocho aña promé ku Raúl Römer a kaba ku su proyekto pa un ortografía fonológiko di papiamentu, Luis Daal a presentá na Gobièrnu e "Rapòrt final" di un komishon ku e mes a presidí durante un aña na Kòrsou. Ta trata di e komishon "Fo'i hopi un só", den kua hendenan manera Pierre Lauffer, Salomón Curiel, Guillermo Rosario, René de Rooy i Nicolás Piña a tuma puesto.

PA: HENRY HABIBE

Si na Kòrsou ta'tin sierto duda tokante un problema lingwístiko, anto semper a korda riba Luis Daal na Madrit. Asina, por ehèmpel, Antoine Maduro a yega di akudí na nos lingwísta ku un "problema" chikito tokante nifikashon eksakto di un palabra. Despues A. Maduro por a skirbi den un di su artíkulonan den **La Unión** "...Contestando nos carta, Luis ta skirbi fo'i Spaña cu fecha 18 di augustus 1964..."

Pero esei no ta tur kos. Luis Daal a someté nos lenga na un sorto di purifikashon estilístiko. No ta pa nada su nòmber ta pará semper banda di esun di Lauffer i Elis Juliana.

Un aspekto ku tambe bal-lapena menshoná na e okashon aki, ta deseo ku Daal semper tabatin pa keda den kontakto ku su pueblo. Su ideanan no ta pará solamente den e páginanan di korant, sino ku nan a haya un divulgashon fruktífero den kurso di tempu. Hopi biaha un periodista no sa baha for di su tribuna periodístiko pa bai komuniká físikamente ku su públiko.

Esaki ta un kos ku ta distinguí Luis Daal: su deseo di **dialogá** ku su hendenan. El a tene un sin número di konferensha den kurso di tempu, pa duna su oyentenan e oportunidat di por hasi kualkier pregunta tokante nos lenga. Asina ei ta nase un **diálogo**, kaminda no ta e konferensiante so ta ekspresá su ideanan, ma tur hende por interkambiá di opinión.

Mi ta kòrda kon el a bin papia, na 1964, pa e Sosiedat di studiante Antiano na Nijmegen (CANOA) tokante "Papiamentu, Problemanan i Porvenir". Su deseo íntimo tabata di por a komuniká ku e studiantenan **na nos mes lenga**, papiamentu. Pero komo ku nos Sosiedat a invitá makamba tambe, e mester a papia na hulandés. En todo kaso Daal a informá nos tokante e **ecno ku** papiamentu ta "un lenga bibu, dinámiko i yen di vitalidat". El a menshoná nòmber di varios eskritor antiano, ku a skirbi na nos lenga i ku hopi di nos no tabata konosé: Miguel Suriel, Andrés Brion, Max i Manuel Fraai, Victor Hernandez, Johan Rib, Ernesto Petronia, ets. Tabata un revelashon pa algun di e studiantenan antiano, ku nunka a tende di e nòmbernan aki na skol.

E sorto di enkuentronan aki tabata un nesesidat pa Luis Daal. Asina e por a keda den un kontakto estrecho ku e "fuente bibu" di nos lenga. Si e mester a bai asistí (tempu ku e tabata biba na Madrit) na un kongreso lingwístiko (sea na Bélgika of otro país) e no a keda sin pasa Hulanda, kaminda e por a **dialogá** ku e studiantenan, esta papiadónan di papiamentu. Si no ta na Amsterdam ta na Tilburg, si no ta na Nijmegen ta na Groningen.

No mester lubidá tampoko tur e konferensianan ku el a yuda organisá na Kòrsou mes. (Forum di Forsa Femenina, por ehèmpel). Esaki, esta e **diálogonan** ku su pueblo, ta un otro karakterístika dje hòmber multifasétiko ku yama Luis Daal.

Tin un tendensia di deskartá hende su méritonan ora ku nan no ta karga título. Asina tin hende ku kier krea un misterio rònt'i e méritonan lingwístiko di Luis Daal. Mi sa ku Daal no ta gusta karga título.

E ta haña esei un sorto di banidat inesesario. Pero si tin un hende ku a meresé e "chapi di plata" di e Fundashon Pierre Lauffer, anto esei ta e yu di tera aki. Pa su esfuerso, su perseveransia, e divulgashon konstante di su konvikshon ku "Papiamentu ta un lenga bibu, dinámiko i yen di vitalidat". Mi no ta kere ku tin hende ku a hala mas chapi kuné pa "boltu tera gordo, kuida i kosechá e lenga dardu di nos mama..."

AMIGOE
WOENSDAG 29 AUGUSTUS 1984

ook in Beurs 30/8-84

Ingezonden

Vlaggeschennis

HET ZOU VAN een diligent beleid hebben getuigd indien het Bestuurscollege van Curaçao toen, in Kristòf en Nederlandstalige dagbladen, gewezen is op een nalatigheid, althans een grove onzorgvuldigheid inzake vaststelling van het wapen van het eilandgebied Curaçao, deze aangelegenheid onmiddellijk had onderzocht en rechtgezet. Dit is jammer genoeg niet geschied. Bestuurscollege zowel als Eilandsraad hebben beide in alle talen gezwegen.

Vandaag de dag kan men, niet zonder bevreemding, vaststellen dat: a) het wapen van Curaçao niet in overeenstemming is gebracht met de (nog steeds) geldende officiële omschrijving ervan; b) de tekst waarvan sprake ook geen wijziging ondergaan heeft; er is ook geen indicatie dat hieraan wordt gewerkt.

Wat eveneens opvallend mag heten, is de omstandigheid dat de Curaçaose vlag op het Brionplein bij zons- ondergang niet wordt gestreken, maar de hele nacht door blijft wapperen. Dat zij (d.i. de vlag) daarbi feëriek beschenen wordt door een lichtbundel, doet aan deze protocolaire "faux pas" zo goed als niets af.

Het druist m.i. tegen vlaggenprotocol in een vlag (zeker een nationale, provinciale, streek- of stadsvlag) bij zons- ondergang niet te strijken. De vlag dient, naar algemeen aanvaarde normen, iedere dag opnieuw (al dan niet met ceremonieel) gehesen én gestreken te worden. Zij is geen "eeuwige vlam" die zich wel vierentwintig uur per etmaal manifesteert.

Wil men dat dit (jonge) volk eerbied en waardering voor zijn eigen vlag opbrengt, dan dient de overheid zelf het volk voor te gaan in eerbiediging van de vlag als zinnebeeld van eenheid en, bij gevolg, ook de normen die het voeren van een vlag regelen. Men kan zich in dit soort zaken geen extravagantie of eigengereidheid veroorloven, ook niet uit zucht om "anders" te zijn.

Bij het afsluiten van mijn opstel m.b.t. het wapen van het eilandgebied Curaçao, nu al drie jaar geleden, heb ik ons volk de vermanend bemoedigende woorden "tua res agitur" voorgehouden. Is het bevreemdend dat ik nu erop wijs dat deze woorden voor het geval van onze vlag eveneens gelden?

LUIS H. DAAL